

Міністерство внутрішніх справ України
ДНПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

В. В. Гарічев, І. С. Дрок, М. О. Дрок

**ЗАХОДИ БОРОТЬБИ ІЗ ПОРУШЕННЯМ
КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ
ЦИВІЛЬНИМИ ОСОБАМИ
НА ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ
В УКРАЇНІ**

Науково-практичні рекомендації

Дніпро
2023

УДК 342.95 + 351.74

Г 20

*Рекомендовано Науково-методичною радою
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ (протокол № 2 від 17.10.2023)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

канд. юрид. наук, доц. **Денис ГОЛОБОРОДЬКО** – головний спеціаліст відділу законодавчого забезпечення та адаптації Департаменту юридичного забезпечення Міністерства внутрішніх справ України, підполковник поліції;
д-р юрид. наук, проф. **Борис ЛОГВИНЕНКО** – професор кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції.

Гарічев В. В., Дрок І. С., Дрок М. О.

Г 20 Заходи боротьби із порушенням комендантської години цивільними особами на період дії воєнного стану в Україні:
наук.-практ. рекомендації / В. В. Гарічев, І. С. Дрок, М. О. Дрок.
Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2023. 52 с.

ISBN 978-617-8035-53-2

У науково-практичних рекомендаціях досліджено теоретико-правові засади діяльності поліцейських під час запровадження комендантської години; обмеження, які діють під час комендантської години під час дії воєнного стану; заходи профілактики порушень комендантської години цивільними особами на період дії воєнного стану в Україні; заходи відповідальності за порушення комендантської години цивільними особами на період дії воєнного стану в Україні. Крім того, науково-практичні рекомендації містять алгоритм дій поліцейського під час виявлення порушення комендантської години цивільними особами на період дії воєнного стану в Україні.

Призначені для співробітників Національної поліції, юристів, науковців, здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти юридичного спрямування та всіх, хто цікавиться визначеною проблематикою.

АВТОРИ:

Владислав ГАРІЧЕВ – начальник відділу аналізу та планування Управління превентивної діяльності ГУНП в Дніпропетровській області, підполковник поліції;
канд. юрид. наук, доц, **Ірина ДРОК** – т.в.о. завідувача навчально-наукової лабораторії з дослідження проблем превентивної діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції;

Микола ДРОК – викладач циклу спеціальних дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, старший лейтенант поліції.

ISBN 978-617-8035-53-2

© Автори, 2023

© ДДУВС, 2023

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Теоретико-правові засади діяльності поліцейських під час запровадження комендантської години	6
2. Обмеження, що діють під час комендантської години в умовах воєнного стану	11
3. Заходи профілактики порушень комендантської години цивільними особами на період дії воєнного стану в Україні	15
4. Відповідальність за порушення комендантської години цивільними особами на період дії воєнного стану в Україні	19
5. Алгоритм дій поліцейського під час виявлення порушення комендантської години цивільними особами на період дії воєнного стану в Україні	27
Висновки	35
Додатки	37
Список використаних джерел	50

ВСТУП

З 24 лютого 2022 року в Україні запроваджено воєнний стан¹, який встановив ряд обмежень щодо правил поведінки цивільних осіб. Порушення встановлених обмежень може призвести до людських жертв, перешкоджання бойовим діям Збройних Сил України, пасивного сприяння Збройним Силам російської федерації, невиконання положень Закону України «Про мобілізацію підготовку та мобілізацію»² тощо. Тобто є таким, що потребує застосування заходів юридичного впливу з боку державних органів влади. Однак дотепер не встановлено адміністративну відповідальність за порушення ряду обмежень, пов'язаних із запровадженням комендантської години, режиму світломаскування, тощо. Ситуація спонукає до вироблення альтернативних механізмів реагування поліції на запроваджені урядом обмеження.

Маємо констатувати, що вітчизняні вчені недостатньо уваги приділяють обраній нами тематиці, а в основному розширюють предмет власних досліджень. Після запровадження воєнного стану в Україні все частіше можна знайти наукові доробки, присвячені вивченню адміністративної відповідальності за порушення заборон та обмежень, пов'язаних із введенням воєнного стану, наприклад, роботи А. Захарченка³, М. Колеснікової⁴, О. Ковальнової та А. Пишної⁵, І. Дрок⁶

¹ Про введення воєнного стану: Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2> (дата звернення: 25.08.2023).

² Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від. 21 жовтня 1993 р. № 3543-ХІІ / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text> (дата звернення: 25.08.2023).

³ Захарченко А. М. Щодо адміністративної відповідальності за порушення заборон та обмежень, пов'язаних із введенням воєнного стану. *Нова архітектура безпекового середовища України*: зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 23 грудня, 2022 р.). Харків: Юрайт, 2022. С. 74–78.

⁴ Колеснікова М. В., Хуторянець Ж. В. Відповідальність за порушення комендантської години та спеціального режиму світломаскування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 290-293. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/69>.

⁵ Ковальова О.В., Пишна А.Г. Відповідальність за порушення комендантської години в умовах правового режиму воєнного стану. *Право і суспільство*. 2022. № 3. С. 179–185. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.3.27>.

⁶ Дрок І. С. Адміністративна відповідальність за порушення встановлених обмежень в умовах дії воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 238–240. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-6/55>.

⁷. Однак комплексно пропозиції до вирішення проблеми встановлення механізмів притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності за порушення визначених на період дії режиму воєнного стану обмежень не досліджувалися.

Науково-практичні рекомендації виконано на замовлення Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України від 25.07.2023 № 2473/20/1/01-2023 відповідно до Плану роботи навчально-наукової лабораторії з дослідження проблем превентивної діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ на 2023-2024 навчальний рік (п. 2.6) та діючої наукової теми навчально-наукової лабораторії з дослідження проблем превентивної діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ «Нормативно-правові та організаційні засади превентивної діяльності підрозділів Національної поліції» (державний реєстраційний номер 0120U103186). Проведене теоретичне дослідження сприятиме вирішенню визначеного кола завдань на практиці.

У науково-практичних рекомендаціях авторами досліджено теоретико-правові засади діяльності поліцейських під час запровадження комендантської години; обмеження, які діють під час комендантської години під час дії воєнного стану; заходи профілактики порушень комендантської години цивільними особами на період дії воєнного стану в Україні; заходи відповідальності за порушення комендантської години цивільними особами на період дії воєнного стану в Україні. Крім того, науково-практичні рекомендації містять алгоритм дій поліцейського під час виявлення порушення комендантської години цивільними особами на період дії воєнного стану в Україні.

Наведені у науково-практичних рекомендаціях положення відповідають чинному законодавству України, мають практичну спрямованість та можуть бути використані під час застосування заходів боротьби із порушенням комендантської години цивільними особами на період дії воєнного стану в Україні, а також у навчальному процесі вищих навчальних закладів МВС України зі специфічними умовами навчання.

⁷ Дрок І. С. Запровадження адміністративної відповідальності за порушення встановлених обмежень в умовах дії воєнного стану. *Організаційно-правове забезпечення функціонування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану* : матеріали Всеукр. круглого столу (м. Дніпро, 03 черв. 2022 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. С.35-39.

1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПІД ЧАС ЗАПРОВАДЖЕННЯ КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ

Комендантська година в Україні визначається законодавством як обмеження вільного переміщення громадян та здійснення деяких інших прав у певний період часу. Режим комендантської години може бути введено в разі виникнення надзвичайних ситуацій, таких як воєнний стан, катастрофи, небезпечні епідемії, загрози громадської безпеки тощо.

Комендантська година (також відома як комендантський час) – це період часу, під час якого встановлюється обмеження на вільне переміщення громадян та здійснення певних дій на вулицях та в громадських місцях. Це поняття зазвичай використовується в надзвичайних ситуаціях, таких як воєнний стан, надзвичайний стан, епідемії, природні катастрофи тощо. Основною метою комендантської години є забезпечення громадської безпеки, уникнення можливих загроз та порушень порядку, коли виникли надзвичайні обставини, зокрема виявлення підозрілих осіб, подій, диверсійно-розвідувальних груп у містах, які не окуповані та не знаходяться в зоні бойових дій.

Загальна мета діяльності поліції під час запровадження комендантської години – забезпечення громадської безпеки та порядку в суспільстві в умовах обмеження прав громадян.

Комендантська година (заборонений час) – це заборона військовим комендантом (військовою адміністрацією) в певний час доби і на певний час перебувати на вулицях та в громадських місцях мешканцям певного населеного пункту, де встановлено Президентом України воєнний (надзвичайний) стан (п. 5 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану»)⁸.

Боротьба з порушеннями комендантської години цивільними особами в період дії воєнного стану в Україні – це складна та відповідальна діяльність поліції, спрямована на забезпечення громадської безпеки та порядку під час запровадження обмежень в діяльності громадян у період певного часового проміжку. Діяльність поліції під час запровадження комендантської години базується на ряді теоретичних засад, зокрема ряді принципів такої діяльності. А саме:

⁸ Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 25.08.2023)

Законність та пропорційність. Забезпечення комендантської години повинно ґрунтуватися на законній підставі та бути пропорційним до виниклої загрози громадській безпеці. Поліцейські повинні дотримуватися встановлених норм та процедур та діяти в межах своїх повноважень. Поліцейські повинні дотримуватися принципу використання сили лише в разі необхідності та в мінімально необхідному обсязі.

Професіоналізм та компетентність. Поліцейські повинні мати достатні знання та навички, щоб ефективно керувати ситуацією під час комендантської години, враховуючи можливі ризики та наслідки.

Планування та координація. Запровадження комендантської години вимагає передбачення можливих сценаріїв розвитку подій, розробки планів дій та координації роботи між поліцейськими в середині системи та поза її межами.

Комунікація та взаємодія з громадою. Поліцейські повинні встановлювати ефективний зв'язок з громадою, надавати інформацію про причини та обставини запровадження комендантської години, пояснювати правила та обмеження, а також повідомляти про подальші кроки та розвиток подій. Поліцейські повинні ефективно взаємодіяти зі засобами масової інформації, надавати оперативну інформацію, роз'яснення та відповіді на запитання, що допомагає підтримувати об'єктивне сприйняття заходів та обмежень. Поліцейські можуть взаємодіяти з громадськістю шляхом залучення громадян до допомоги в підтримці громадського порядку та виявленні можливих порушень.

Захист прав людини. Під час застосування заходів боротьби з порушеннями комендантської години поліцейські повинні забезпечити захист прав та гідності громадян, уникати необґрунтованих обмежень та зловживань. Поліцейські повинні дбати про те, щоб обмеження під час комендантської години не порушували гідність та права громадян, забезпечувати їхню безпеку та захист.

Міжнародні стандарти. Діяльність поліції під час комендантської години повинна відповідати міжнародним стандартам з прав людини та принципам демократії. Поліцейські повинні аналізувати та використовувати міжнародний досвід та практику у впровадженні комендантської години з метою вибору найбільш ефективних підходів.

Публічна підтримка і співпраця. Поліцейські повинні створити умови для реалізації публічної підтримки громадян та співпраці їх з органами правопорядку під час запровадження комендантської години.

Ефективність та результативність. Діяльність поліції повинна бути спрямована на досягнення конкретних результатів – забезпечення громадської безпеки, запобігання злочинам, збереження майна тощо.

Після закінчення періоду комендантської години поліцейські повинні провести аналіз результатів, оцінити ефективність заходів та визначити можливість подальших вдосконалень.

Адаптація до змін. Поліцейські повинні бути готові адаптувати свої дії та стратегії в залежності від розвитку ситуації та наявної інформації під час запровадження комендантської години.

Публічний облік та відповідальність. Поліцейські повинні діяти відкрито та прозоро, забезпечуючи можливість громадського контролю за їх діяльністю та нести відповідальність за прийняті рішення.

Співпраця з іншими службами та органами влади. Поліцейські повинні співпрацювати з іншими службами та органами влади, такими як військова адміністрація, органи місцевого самоврядування, військові частини, екстрені служби тощо, для забезпечення координації дій та максимальної їх ефективності.

Ці теоретичні засади допомагають поліцейським ефективно та відповідально здійснювати діяльність під час запровадження комендантської години, забезпечуючи безпеку та порядок у суспільстві. Дотримання вищезазначених принципів допомагає забезпечити баланс між інтересами безпеки в суспільстві та дотриманням прав і свобод громадян.

Правову основу діяльності поліцейських під час запровадження комендантської години утворює система нормативно-правових актів, яку пропонуємо відобразити її у відповідності до юридичної сили акту:

1) Конституція України. Конституція визначає можливість введення воєнного стану або надзвичайного стану, під час яких може бути встановлено обмеження прав громадян, включаючи комендантську годину.

Стаття 64 Конституції України.

Конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України.

В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції.

2) Закони України:

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» визначає зміст правової системи воєнного стану, порядок введення та скасування воєнного стану, правові основи діяльності державних органів, військових

командувань, військово-адміністративних відомств, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій за умов введення воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб. Безпосередньо в Законі йдеться і про зміст поняття комендантської години, загальний порядок її встановлення⁹.

Закон України «Про Національну поліцію» визначає, що під час воєнного стану поліція діє відповідно до мети своєї діяльності та конкретних обставин, враховуючи обмеження прав і свобод громадян, прав і законних інтересів юридичних осіб, які визначаються відповідно до порядку дії воєнного стану згідно Конституції України та Закону «Про правовий режим воєнного стану»¹⁰.

КУпАП не передбачає настання адміністративної відповідальності за порушення обмежень, введених під час комендантської години, однак містить склад адміністративного правопорушення за порушення законної вимоги або розпорядження поліцейського¹¹. Більш детально питання адміністративної відповідальності за порушення комендантської години розкриємо у розділі у науково-практичних рекомендацій.

3) Підзаконні нормативно-правові акти. Під час введення надзвичайного стану або воєнного стану, Президент України може видавати укази та розпорядження, які визначають конкретні обмеження, включаючи комендантську годину, для забезпечення громадської безпеки та порядку.

Воєнний стан в Україні запроваджується в Україні Відповідно до Указу Президента України¹².

Запровадження комендантської години врегульовано Порядком здійснення заходів під час запровадження комендантської години та встановлення спеціального режиму світломаскування в окремих місцевостях, де введено воєнний стан, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 08 липня 2020 р. № 573¹³.

⁹ Там само.

¹⁰ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 25.08.2023).

¹¹ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text> (дата звернення: 25.08.2023).

¹² Про введення воєнного стану: Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2> (дата звернення: 25.08.2023).

¹³ Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 08 липня 2020 р. № 573. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.08.2023).

Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1455 затверджує Порядок, який визначає процедуру встановлення заходів особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або її окремих місцевостях, де введено воєнний стан, що здійснюються військовим командуванням разом з військовими адміністраціями (у разі їх утворення) самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування¹⁴.

Рішеннями місцевих військових адміністрацій безпосередньо встановлюється та змінюється режим комендантської години в конкретній територіальній громаді. Наприклад, Розпорядження начальника Синельниківської районної військової адміністрації Дніпропетровської області від 18 квітня 2022 р. №№ Р-84/0/115-22 «Про зміну дії комендантської години»¹⁵.

4) Практика суду. Порухення комендантської години фіксуються поліцейськими патрулями, однак рішення про притягнення до відповідальності винних осіб приймають суди загальної юрисдикції. В Україні існує практика притягнення громадян України до адміністративної відповідальності за невиконання законної вимоги або розпорядження поліцейських щодо дотримання режиму комендантської години. Наприклад, Постанова Радомишльського районного суду Житомирської області від 30 березня 2022 року у справі № 289/518/22, Постанова Шацького районного суду Волинської області від 20 липня 2022 року у справі № 170/259/2, аналіз яких буде здійснюватися у розділі 4 науково-практичних рекомендацій.

Даний перелік нормативно-правових актів не є вичерпним, однак є базою для реалізації повноважень поліцейськими у напрямку боротьби із порушенням комендантської години цивільними особами на період дії воєнного стану в Україні.

¹⁴ Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1456. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.08.2023).

¹⁵ Про зміну дії комендантської години: Розпорядження начальника Синельниківської районної військової адміністрації Дніпропетровської області від 18 квітня 2022р. №№ Р-84/0/115-22. URL: <https://snrda.dp.gov.ua/rishennya-gromadi/pro-zminu-diyi-komendantskoyi-godini-2>

2. ОБМЕЖЕННЯ, ЩО ДІЮТЬ ПІД ЧАС КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Обмеження, які діють під час комендантської години в період воєнного стану або надзвичайного стану, можуть включати заборону виходу на вулицю певною порою, заборону проведення громадських заходів, обмеження дорожнього руху, встановлення контролю за документами, а також інші обмеження, що спрямовані на забезпечення безпеки та порядку у надзвичайних ситуаціях.

Контроль дотримання комендантської години мешканцями населеного пункту покладається військовим комендантом на спеціально виділені для цієї мети комендантські патрулі, до складу яких входять поліцейські Національної поліції України та військовослужбовці Збройних Сил України, і можуть залучатися військовослужбовці Національної гвардії України та Державної прикордонної служби України.

Під час комендантської години в'їзд/виїзд (вхід/вихід) на територію/з території, де запроваджено комендантську годину, здійснюється лише через визначені комендатурою блокпости.

Під час дії комендантської години на території, де її запроваджено, треба мати перепустки та посвідчення, які видає військова комендатура (військова адміністрація) для правомірного перебування у визначений період доби на вулицях та в інших громадських місцях¹⁶.

Таку перепустку необхідно пред'являти:

- громадянину України разом із документом, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України або її спеціальний статус;
- військовослужбовцям Збройних Сил, Держспецтрансслужби, Національної гвардії, Держприкордонслужби, поліцейським Національної поліції, військовослужбовцям та працівникам СБУ, працівникам ДФС, ДМС, ДСНС разом із службовим посвідченням;
- іноземцям або особам без громадянства разом із паспортним документом іноземця та документом, що підтверджує законність перебування на території України.

Перепустки діють лише в межах території, де запроваджено комендантську годину, їхній облік також здійснюється комендатурою

¹⁶ Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 08 липня 2020 р. № 573. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.08.2023)

(військовою адміністрацією) на території, де запроваджено дану комендантську годину, тобто такі перепустки не є універсальними для переміщення у будь-якому іншому місті чи регіоні.

Особам, які не залучені до здійснення заходів із забезпечення дотримання особливого режиму, відмовляється в наданні перепустки у разі¹⁷:

1) наявності інформації, що свідчить про причетність особи до вчинення кримінального чи адміністративного правопорушення. Така особа затримується та доставляється до органів Національної поліції;

2) неперед'явлення громадянином України документа, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України;

3) неперед'явлення іноземцем або особою без громадянства паспортного документа іноземця або документа, що підтверджує законність перебування на території України;

4) неможливості особи сформулювати причини необхідності перебування на території, де встановлено особливий режим.

Під час запровадження комендантської години можуть встановлюватися різні обмеження, такі як:

Обмеження переміщення. Громадянам може бути заборонено або суттєво обмежено переміщення на вулицях та громадських місцях під час режиму комендантської години, який встановлюється місцевими владними органами. Це може включати заборону або обмеження дорожнього руху, входу до певних зон або районів.

Заборона громадських заходів. Під час комендантської години може бути заборонено проведення громадських заходів, таких як концерти, збори, спортивні змагання, демонстрації та інші масові події.

Закриття або обмеження роботи підприємств та установ. Деякі підприємства, установи та заклади можуть бути змушені припинити роботу під час комендантської години для забезпечення безпеки працівників та громадян. Громадські місця, такі як ресторани, бари, кінотеатри та інші заклади, також можуть бути змушені закритися під час комендантської години.

Заборона продажу алкоголю та інших товарів. Може вводитися заборона продажу алкоголю та наркотичних речовин під час комендантської години, щоб попередити ситуації, коли громадяни можуть стати загрозою для себе та інших через вживання цих речовин.

¹⁷ Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1456. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.08.2023)

Заборона зброї та небезпечних предметів. Може бути введена заборона носіння та використання зброї, ножів та інших небезпечних предметів під час комендантської години з метою попередження можливих інцидентів.

Обмеження доступу до важливих об'єктів. Деякі важливі об'єкти, такі як державні установи, інфраструктура, важливі промислові об'єкти тощо, можуть бути захищені додатково безпекою під час комендантської години.

Контроль за іноземцями. Може бути зміцнений контроль за рухом іноземців під час комендантської години з метою запобігання можливому зловживанню або діяльності, яка може загрожувати безпеці країни.

Заборона дорожнього руху. Може бути обмежений або заборонений рух транспорту на дорогах під час комендантської години. Під час комендантської години може бути обмежений або призупинений рух публічного транспорту.

Контроль документів і посвідчень. Поліцейські можуть здійснювати перевірку документів та посвідчень осіб, які перебувають на вулицях та громадських місцях під час комендантської години. Це допоможе встановити легітимність присутності громадян на вулицях.

Інші обмеження. Залежно від конкретної ситуації та мети введення комендантської години можуть бути встановлені інші обмеження.

Загалом, обмеження під час комендантської години під час воєнного стану мають на меті забезпечити безпеку та дотримання порядку в умовах надзвичайних ситуацій. Однак вони повинні бути обґрунтованими, пропорційними та дотримуватися основних прав людини.

Заходи з контролю в'їзду/виїзду включають¹⁸:

1) на блокпостах:

- перевірку документів, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи;
- перевірку документів, необхідних для здійснення перевезення вантажу (документів на транспортний засіб, документів на вантаж, дорожнього листа тощо);
- проведення огляду транспортного засобу та вантажу (товару) щодо відповідності документам на вантаж (товар);

¹⁸ Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1456. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.08.2023).

– затримання осіб, транспортних засобів, вантажу (товару), проведення їх огляду та передачу їх уповноваженим представникам правоохоронних органів;

– тимчасове обмеження (заборону) руху транспортних засобів та осіб;

2) поза межами блокпостів:

– виявлення порушення встановленого порядку переміщення осіб, транспортних засобів, вантажів (товарів) на територію, де встановлено особливий режим;

– затримання осіб, транспортних засобів, вантажу (товару), проведення їх огляду та передачу їх уповноваженим представникам правоохоронних органів.

– Важливо також пам'ятати, що під час здійснення заходів з обмеження свободи пересування громадян України, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів не можуть бути обмежені права і свободи людини і громадянина, передбачені частиною другою статті 64 Конституції України, та повинні бути дотримані вимоги статей 12 і 13 Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні»¹⁹.

¹⁹ Там само.

3. ЗАХОДИ ПРОФІЛАКТИКИ ПОРУШЕНЬ КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ ЦИВІЛЬНИМИ ОСОБАМИ НА ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

В умовах дії воєнного стану питання про те, як ефективно здійснювати заходи щодо запобігання правопорушенням, що порушують громадський порядок і громадську безпеку, безсумнівно, має велике дослідницьке значення з наукової та практичної точки зору. Громадський порядок є невід'ємною частиною національної безпеки, тому потребує невідкладного нормативного забезпечення згідно вимог викликів, які висувуються в сучасному українському суспільстві.

Цілі встановлення, гарантування та підтримання громадського порядку та безпеки принципово не змінилися за роки незалежності України. До цього часу вони включають захист життя, здоров'я, прав і свобод громадян від будь-яких протиправних порушень, забезпечення громадського спокою та створення максимально сприятливих умов для нормального і безперервного функціонування держави і суспільства, насамперед, здійснення профілактичної роботи відповідними органами, виховання поваги до суспільства та суспільної етики, у тому числі дотримання соціально вкорінених і загально визнаних норм співіснування²⁰.

Профілактична діяльність органів Національної поліції ґрунтується на таких принципах: законність, гуманізм, гласність, диференційований підхід, взаємодія, поміркованість власних дій²¹.

Для реального та ефективного запобігання адміністративним правопорушенням, які безпосередньо порушують громадський порядок в умовах воєнного стану вважаємо за необхідне²²:

²⁰ Шевяков М. О. Національна поліція України як суб'єкт профілактики адміністративних правопорушень у сфері громадського порядку та громадської безпеки. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 4. С. 46-53.

²¹ Там само.

²² Шевяков М. О. Профілактика правопорушень, що посягають на громадський порядок в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми превентивної діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 27 квіт. 2022 р.)*. Дніпро : ДДУВС, 2022. С. 91.

– належним чином організувати діяльність підрозділів поліції, до функціональних завдань яких входить профілактика правопорушень. З цією метою, враховуючи оперативну обстановку, природні та штучні, соціальні та військово-політичні умови, що склалися, необхідно вжити заходів щодо розгортання особового складу поліції та забезпечення його необхідними матеріально-технічними засобами.

– варто розробити та регулярно відпрацьовувати комплекс дій для вирішення найбільш нестандартних ситуацій (захоплення державних будівель, особливо важливих об'єктів, виявлення незрозумілих знаків, різноманітні прояви вандалізму, захоплення заручників тощо). При цьому потрібно спланувати і навіть створити певні алгоритми дій, щоб запобігти подібним правопорушенням. Ці плани зокрема можуть включати: наявні сили, засоби та способи їх взаємодії, можливість мобілізації додаткових сил і засобів, резерви, варіанти посилення служб, готовність відповідних сил поліції, схеми зв'язку, конкретні обов'язки, карти оперативних підрозділів, а також порядок взаємодії з іншими правоохоронними органами району, міста, області, держави²³.

– посилити динаміку застосування превентивних поліцейських заходів, передбачених Законом, спрямованих на усвідомлення громадянами необхідності активного та сумлінного виконання вимог законодавства, припинення антигромадської поведінки.

Безпосередньо поліцейські можуть використовувати різні методи та підходи для попередження порушення комендантської години громадянами. Ось деякі з можливих способів:

Інформування через засоби масової інформації та соціальні мережі. Поліція може активно використовувати засоби масової інформації, такі як телебачення, радіо, газети, а також соціальні мережі, для поширення інформації про комендантську годину, обмеження та наслідки її порушення. Це допоможе зробити громадян більш обізнаними щодо важливості дотримання цього обмеження.

Патрулювання та контроль на вулицях. Поліцейські можуть проводити активне патрулювання та контроль на вулицях під час комендантської години. Це дозволить нагадати громадянам про обмеження та забезпечити їхню безпеку та дотримання вимог законодавства щодо режиму комендантської години.

²³ Хатнюк Ю. А. Актуальні проблеми організації охорони громадського порядку : курс лекцій. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 168 с.

Зупинка та нагадування. Поліцейські можуть зупиняти громадян, які перебувають на вулицях під час комендантської години, і нагадувати їм про важливість дотримання цього обмеження. Під час такої зупинки може бути надана інформація про причини введення комендантської години та її наслідки.

Міжособова комунікація. Поліцейські можуть встановлювати контакт з громадянами, зокрема через розмови та діалоги, під час яких пояснюють важливість дотримання комендантської години. Часто люди краще розуміють обмеження, якщо їм це пояснити особисто.

Розміщення інформаційних знаків та плакатів. Поліцейські можуть розмістити інформаційні знаки та плакати на видних місцях, де часто збираються громадяни. Це допоможе нагадати про комендантську годину навіть тим, хто не перебуває на вулиці.

Використання масового повідомлення. Поліція може відправляти масові повідомлення через SMS, месенджери або спеціальні додатки, щоб нагадати громадянам про комендантську годину та її обмеження.

Співпраця з громадськими організаціями. Поліція може співпрацювати з громадськими організаціями та активістами для популяризації дотримання комендантської години серед населення.

Важливо зазначити, що ефективність попередження порушень комендантської години залежить від поєднання різних методів та адаптації підходів до конкретної ситуації та аудиторії.

Зважаючи на те, що деякі ситуації можуть бути більш складними, додаткові методи та підходи можуть бути корисними:

Інтерактивні заходи. Організація інтерактивних заходів, такі як вебінари, дискусії, онлайн-чати або вуличні акції, під час яких поліцейські можуть відповідати на запитання громадян, пов'язані з комендантською годиною та її обмеженнями.

Використання технологій. Створення спеціального веб-сайту або додатку, де громадяни зможуть знайти інформацію про комендантську годину, перевірити час, визначений для їхньої локації, та отримати сповіщення про наближення комендантської години.

Співпраця з лідерами громади. Залучення місцевих лідерів, духовних діячів та впливових осіб, щоб вони сприяли поширенню інформації про дотримання комендантської години в межах своєї спільноти.

Співпраця з громадою. Проведення громадських зустрічей або форумів, де громадяни матимуть можливість обговорити питання

комендантської години, висловити свої думки та отримати інформацію від поліції.

Креативні підходи. Використання креативних методів, таких як графіті, муралі, хештег-кампанії, відеоролики чи меми, щоб звернути увагу громадян та зробити інформацію більш привабливою та доступною.

Нагородження та конкурси. Організація конкурсів або акцій, під час яких громадяни можуть поділитися своїми історіями дотримання комендантської години або виготовити креативні матеріали на цю тему. Найкращі учасники можуть бути винагороджені.

Співпраця з сусідами та родинами. Залучення сусідів та родини громадян для підтримки та нагадування про дотримання комендантської години, особливо у випадку дітей, підлітків та літніх людей.

Програми підтримки. Встановлення спеціальних телефонних ліній чи онлайн-консультантів, які будуть відповідати на запитання громадян щодо комендантської години та надавати рекомендації.

Важливо враховувати місцеві особливості, культурні аспекти та настрої громади при впровадженні методів попередження порушень комендантської години. Комбінація різних підходів може допомогти забезпечити більшу ефективність у забезпеченні дотримання цього обмеження.

4. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ ЦИВІЛЬНИМИ ОСОБАМИ НА ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

У рамках даного підрозділу ми зосередимося на заходах адміністративної відповідальності за порушення таких обмежень, як комендантська година та спеціальний режим затемнення, запропонований авторами проєкту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо запровадження адміністративної відповідальності за порушення встановлених обмежень в умовах дії воєнного стану» (реєстр. № 7356 від 09.05.2022)²⁴. Крім того, дослідимо судову практику реагування на такі порушення сьогодні з метою запровадження алгоритму для поліцейських в умовах відсутності складу відповідного адміністративного правопорушення.

У згаданому нами проєкті передбачено доповнення статтею 210-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП)²⁵, якою встановлено адміністративну відповідальність за порушення встановлених обмежень в умовах воєнного стану. Зокрема, у першій частині зазначено, що є адміністративним правопорушенням – порушення комендантської години, а в другій частині – порушення особливого режиму світломаскування під час воєнного стану. Аналізуючи норми, запропоновані авторами законопроєкту, можна запропонувати декілька напрямів його вдосконалення.

Варто зазначити, що поняття «комендантська година» та «особливий режим світломаскування» не визначені на законодавчому рівні. Водночас опосередковано у п. 5 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» законодавець ототожнює комендантську годину із забороною перебування у певний період доби на вулицях та інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень²⁶.

Обмеження, запроваджені під час комендантської години в Україні, дозволяють підкреслити, що обмеження не лише пересування людей, а й

²⁴ Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо запровадження адміністративної відповідальності за порушення встановлених обмежень в умовах дії воєнного стану: проєкт Закону України від 9 травня 2022 р. реєстр. № 7356. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39569> (дата звернення: 25.08.2023).

²⁵ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text> (дата звернення: 25.08.2023).

²⁶ Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 25.08.2023).

руху автотранспорту є частиною цього режиму, про що наголошується в запропонованих нормах. Змінилися режими роботи підприємств, установ, організацій, транспортних шляхів тощо. Крім того, обмеження вводяться не обов'язково в темний час доби, мають значення часові рамки (в окремих випадках, навіть декілька діб).

Тобто спроба авторів законопроекту визначити поняття «комендантська година» у положеннях КУпАП є неповною, і ми не вважаємо її необхідною, оскільки бланкетний характер положення дає можливість стверджувати, що сутність комендантської години повинна додатково розкриватися в окремому законі чи підзаконному акті (поняття, ознаки та умови запровадження режиму комендантської години, суб'єктів та інші специфічні питання) для унеможливлення підміни понять або створення юридичних прогалин у майбутньому. Також, зважаючи на назву статті, пропонуємо у частині першій залишити слова «під час дії воєнного стану».

Те ж саме стосується спеціальних режимів світломаскування. Кабінетом Міністрів України розширено тлумачення світломаскування до приховування від спостереження повітряним і наземним противником світлових демаскувальних ознак діяльності військ, військових об'єктів, а також населених пунктів, об'єктів економіки та державного управління²⁷. Оскільки розробники Проекту не визначили це поняття, які обмеження передбачені під час запровадження такого режиму – незрозуміло (наприклад, чи дозволено приглушене світло, світло від сигналізації, від ліхтариків, наскільки воно може бути яскравим тощо). Також не визначено, який суб'єкт має прийняти рішення про встановлення такого режиму. Знову ж таки, бланкетний характер норми щодо відповідальності за порушення режиму світломаскування дозволяє авторам використовувати формулювання, але регулювання потребує подальшого розвитку шляхом вжиття додаткових дій для роз'яснення понять та їхніх характеристик.

Аналіз норм, запропонованих авторами проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо запровадження адміністративної відповідальності за порушення встановлених обмежень в умовах дії воєнного стану» (реєстр. № 7356 від 09.05.2022)²⁸, дозволяє зробити висновок про його актуальність та своєчасність.

²⁷ Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 08 липня 2020 р. № 573. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.08.2023).

²⁸ Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо запровадження адміністративної відповідальності за порушення встановлених обмежень в умовах дії воєнного стану: проект Закону України від 09 травня 2022 р. реєстр. № 7356. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39569> (дата звернення: 25.08.2023).

Найбільш доречним, на наш погляд, є положення щодо доповнення КУпАП статтею 210-2, яка встановлює адміністративну відповідальність за порушення встановлених обмежень в умовах дії воєнного стану. Вивчення норми в цілому дозволяє здійснити адміністративно-правову характеристику правопорушення²⁹.

Так, родовим об'єктом правопорушення є суспільні відносини у сфері встановленого порядку управління, а безпосередньо правопорушення посягає на встановлений режим комендантської години та спеціальний режим світломаскування.

Об'єктивна сторона виявляється у двох діях: порушення комендантської години (частина перша) та порушення спеціального режиму світломаскування (частина друга). Обов'язковим елементом об'єктивної сторони даного правопорушення є умови, за яких вчиняється правопорушення – під час дії воєнного стану. Режим воєнного стану вводиться в дію Указом Президента України на всій території держави або на окремій його частині у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності³⁰.

Склад адміністративного правопорушення, відповідальність за яке буде передбачена статтею 210-2 КУпАП, є формальним, тобто для кваліфікації діянь правопорушника не потрібне настання наслідків, достатньо вчинюваних дій. Саме активних дій, а не бездіяльності.

Суб'єктивна сторона характеризується виною у формі прямого умислу, адже в умовах дії воєнного стану може бути лише свідоме порушення встановлених обмежень. Мотив, мета та емоційний стан особи не впливають на кваліфікацію правопорушення.

Суб'єкт даного правопорушення – загальний, тобто фізична осудна особа, яка на момент вчинення правопорушення досягла віку, з якого настає адміністративна відповідальність (16 років).

Аналіз норми дозволяє запропонувати декілька напрямків її удосконалення. Варто відзначити, що на нормативному рівні поняття «комендантська година» та «спеціальний режим світломаскування» не визначено. Практика введених обмежень під час запровадження комендантської години в Україні дозволяє акцентувати на тому, що не тільки обмежене пересування людей та рух автотранспорту складає зміст такого режиму, на чому наголошено в запропонованій нормі. Змінився режим роботи підприємств, установ, організацій, транспортна розв'язка,

²⁹ Дрок І. С. Адміністративна відповідальність за порушення встановлених обмежень в умовах дії воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 238-240. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-6/55>.

³⁰ Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 25.08.2023).

тощо. Тобто намагання авторів визначити у нормі статті КУпАП поняття «комендантська година» є неповним, а на наш погляд, і не є потрібним, адже бланкетний характер норми дає можливість окремо розкрити зміст поняття комендантської години, особливості та умови запровадження такого режиму, суб'єктів його встановлення та інші докладні питання в окремому законі або підзаконному акті з метою унеможливлення підміни понять або створення юридичних прогалин у майбутньому. Крім того, зважаючи на назву статті, формулювання «під час дії воєнного стану» варто залишити у першій її частині. Те саме стосується спеціального режиму світломаскування, адже визначення поняття нормотворці не дають, які обмеження – не зрозуміло (наприклад, чи дозволяється приглушене світло, наскільки саме воно може бути яскравим, чи дозволяється світлова сигналізація автомобілів, тощо). Також не встановлено, який суб'єкт має приймати рішення про встановлення такого режиму. Знову ж таки бланкетний характер норми дозволяє формулювання, використане авторами, проте потребує подальшого нормативного відпрацювання шляхом прийняття додаткових актів з метою роз'яснення понять та їх особливостей.

Крім того, автори проаналізованого нами проєкту пропонують встановити адміністративну відповідальність за порушення комендантської години в прикордонній смузі та доповнити відповідною частиною статтю 202 КУпАП³¹.

Згідно підпункту 3 пункту 2 Положення про прикордонний режим, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України «Про прикордонний режим» від 27 липня 1998 р. № 1147, прикордонна смуга – ділянка місцевості, яка встановлюється безпосередньо вздовж державного кордону на його сухопутних ділянках або вздовж берегів прикордонних річок, озер та інших водойм, завширшки 5 кілометрів від лінії державного кордону, але не може бути меншою від ширини смуги місцевості, що розташована в межах від лінії державного кордону до лінії прикордонних інженерних споруд. При цьому до прикордонної смуги не включаються населені пункти і місця масового відпочинку населення³².

Водночас, на наш погляд, в умовах воєнного стану більш важливими для контролю за виконанням умов запровадження комендантської години є ті території, які вважаються не прикордонними,

³¹ Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо запровадження адміністративної відповідальності за порушення встановлених обмежень в умовах дії воєнного стану: проєкт Закону України від 09 травня 2022 р. реєстр. № 7356. URL : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39569> (дата звернення: 25.08.2023).

³² Про прикордонний режим: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 липня 1998 р. № 1147. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-98-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.08.2023).

а прифронтовими. Проте після припинення бойових дій і виведення військ агресора на територію російської федерації у прикордонній зоні може знадобитися більш ретельний контроль за виконанням умов комендантської години.

Враховуючи вищевикладене, пропонуємо не виключати термін «прикордонна зона» із запропонованої норми КУпАП, а після слова «смуги» у диспозиції статті, яку ми аналізуємо, додати слова «і прикордонна зона». Поняття прифронтової зони та віднесення окремих територій України до прифронтової зони мають визначатися також нормативно, наприклад, відповідними постановами Кабінету Міністрів України.

Водночас варто звернути увагу на інші обмеження, пов'язані із введенням воєнного стану в Україні, за порушення яких передбачена адміністративна відповідальність. Зокрема, автори законопроекту встановили адміністративну відповідальність за порушення правил продажу алкогольних напоїв у період воєнного стану, доповнивши зміст статті 156 КУпАП частиною кваліфікуючого змісту³³.

Висловлена позиція виглядає незрозумілою, оскільки норма загалом передбачає відповідальність за порушення правил торгівлі пивом, алкогольними та слабоалкогольними напоями. Враховуючи бланкетний характер норми, можна сказати, що на період дії воєнного стану уповноважені особи можуть приймати рішення не лише про обмеження продажу алкогольних напоїв, а й пива та слабоалкогольних напоїв. Тому рекомендуємо в змісті частини 5 статті 156 КУпАП після слова «продажу» додати слово «пиво», а після слова «алкогольних» – слово «слабоалкогольних». Тобто розширити зміст запропонованої редакції частини статті.

Шляхом подальшого аналізу проєкту можна визначити доцільність та необхідність запровадження адміністративної відповідальності за порушення встановлених обмежень в умовах воєнного стану шляхом введення статті 210-2 КУпАП. Це важлива частина матеріального адміністративного права, але для того, щоб гарантувати її реалізацію, необхідно запровадити відповідні процесуальні механізми.

Автори законопроекту наділяють уповноважених працівників Національної поліції України повноваженнями розглядати справи про такі проступки та пропонують зміни до статті 222 КУпАП³⁴. Але оскільки змін до статті 255 КУпАП не запропоновано, то суб'єкти, які повинні складати протоколи про такі адміністративні правопорушення, не визначені.

³³ Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо запровадження адміністративної відповідальності за порушення встановлених обмежень в умовах дії воєнного стану: проєкт Закону України від 09 травня 2022 р. реєстр. № 7356. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39569> (дата звернення: 25.08.2023).

³⁴ Там само.

Відповідно до частини 2 статті 258 КУпАП³⁵ «Випадки, коли протокол про адміністративне правопорушення не складається» протокол не складається у разі вчинення адміністративних правопорушень, розгляд яких віднесено до компетенції Національної поліції. Але частина 5 цієї ж норми говорить нам про те, що, якщо під час складання постанови у справі про адміністративне правопорушення особа оспорить допущене порушення і адміністративне стягнення, що на неї накладається, то уповноважена посадова особа зобов'язана скласти протокол про адміністративне правопорушення відповідно до вимог статті 256 КУпАП, крім випадків притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 185⁻³ цього Кодексу, правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксованих в автоматичному режимі, безпеки на автомобільному транспорті, зафіксовані за допомогою засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі в автоматичному режимі, та правопорушень, передбачених статтею 132⁻² цього Кодексу, або порушень правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксованих у режимі фотозйомки (відеозапису). Цей протокол є додатком до постанови у справі про адміністративне правопорушення.

Як бачимо, не є винятком і запропонована стаття 210-2 КУпАП про те, що у разі оскарження рішення поліції протокол не складається. Якщо поліція не має повноважень складати протоколи про такі адміністративні порушення, може виникнути прогалина у законодавстві, рішення поліції оскаржуватимуться, і норма не працюватиме. З огляду на викладене, пропонуємо доповнити статтю 255 КУпАП³⁶ та надати компетенцію уповноваженим особам Національної поліції складати протоколи про адміністративні правопорушення за статтею 210-2 КУпАП.

Наголосимо, що ми проаналізовані норми Проекту Закону³⁷, який так і не прийнятий Верховною Радою України впродовж року. Саме тому маємо розуміти, яким чином варто діяти поліцейським у випадку виявлення порушення комендантської години та режиму світломаскування, які запроваджені на території України або в окремих її місцевостях під час дії воєнного стану.

З метою забезпечення здійснення контрольних заходів під час введення комендантської години встановлено пропускний режим,

³⁵ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text> (дата звернення: 25.08.2023).

³⁶ Там само.

³⁷ Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо запровадження адміністративної відповідальності за порушення встановлених обмежень в умовах дії воєнного стану: проект Закону України від 9 травня 2022 р. реєстр. № 7356. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39569> (дата звернення: 25.08.2023).

перепустки видаються особам за рішенням коменданта (за погодженням з військовим керівництвом). У разі порушення особою відповідної заборони під час воєнного стану, встановленої в регіоні місцезнаходження особи, уповноважена особа має право вимагати пред'явлення документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України чи її спеціальний статус. У разі відсутності в особи документів уповноважена особа затримує її на строк, визначений КУпАП для встановлення її особи³⁸³⁹.

Однак положення КУпАП конкретно визначає підстави (склади адміністративних правопорушень) затримання особи поліцейськими, про що зазначається у протоколі. Отже, маємо констатувати недосконалість механізму затримання особи за порушення обмежень, визначених в період дії режиму воєнного стану.

Одним із шляхів вирішення даного питання є практика органів та підрозділів Національної поліції, які за невиконання законних вимог поліцейського припинити порушення комендантської години притягають винних осіб до адміністративної відповідальності за ст. 185 КУпАП. Такий алгоритм діяльності поліцейських підтриманий судовою гілкою влади. Зокрема:

25.03.2022 близько 20 год. 30 хв. гр. ОСОБА_1 знаходився по вул. М. Житомирська в м. Радомишль під час комендантської години в умовах військового стану в п'яному виді та не виконав законну вимогу працівників поліції пред'явити документи, що посвідчують особу, висловлювався в грубій формі в адресу поліцейських, чим вчинив правопорушення, передбачене статтею 185 КУпАП. 30.03.2022 Радомишльський районний суд Житомирської області постановив визнати винним ОСОБА_1 у вчиненні правопорушення, передбаченого ст. 185 КУпАП та призначити йому адміністративне стягнення у виді штрафу в сумі 136,00 грн⁴⁰.

Також прикладом є:

³⁸ Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1456. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.08.2023)

³⁹ Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 липня 2020 р. № 573. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.08.2023).

⁴⁰ Постанова Радомишльського районного суду Житомирської області від 30 березня 2022 р. у справі № 289/518/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103795269> (дата звернення: 25.08.2023).

19 червня 2022 року о 01 год 30 хв ОСОБА_2 перебував в АДРЕСА_2, чим порушив вимоги Указу Президента України від 24.02.2022 «Про введення воєнного стану в Україні», Постанову КМУ №573 від 08.07.2020 «Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану», наказу Волинської обласної військової адміністрації від 24.02.2022 «Про запровадження комендантської години на території Волинської області». На вимогу припинити правопорушення не реагував, вів себе зухвало, чим вчинив злісну непокору законній вимозі поліцейського при виконанні ним службових обов'язків. Своїми діями ОСОБА_2 вчинив правопорушення, передбачене ст. 185 КУпАП. Винність ОСОБА_2 у вчиненні вказаного адміністративного правопорушення доведена фактичними даними, викладеними в протоколі про адміністративне правопорушення серії ВАБ №034118 від 19.06.2022, матеріалами справи. За результатами розгляду справи 20.07.2022 Шацький районний суд Волинської області постановив визнати винним ОСОБА_1 у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 185 КУпАП, та призначити йому адміністративне стягнення у виді штрафу в розмірі 8 (вісім) неоподатковуваних доходів громадян, що становить 136 грн (сто тридцять шість гривень)⁴¹.

Маємо погодитися з позицією суду та рекомендувати запроваджений алгоритм дій поліцейським у випадку виявлення порушення обмежень, встановлених на час дії воєнного стану.

Виявлені нами проблемні питання підкреслюють актуальність обраного напрямку дослідження, а також вимагають негайного встановлення адміністративної відповідальності за порушення встановлених обмежень в умовах воєнного часу. Водночас варто ще раз наголосити на необхідності достатньої деталізованої нормативно-правової бази для запобігання підміні понять та використання правових прогалин у судовій практиці оскарження рішень поліції, а також на необхідності вдосконалення процесуальних механізмів реалізації запропонованих матеріально-правових норм.

⁴¹ Постанова Шацького районного суду Волинської області від 20 липня 2022 р. у справі № 170/259/2. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105347792> (дата звернення: 25.08.2023).

5. АЛГОРИТМ ДІЙ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІД ЧАС ВИЯВЛЕННЯ ПОРУШЕННЯ КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ ЦИВІЛЬНИМИ ОСОБАМИ НА ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

За наявності правових підстав особу, яка здійснила порушення режиму встановленої комендантської години, може бути затримано та притягнуто до адміністративної чи навіть кримінальної відповідальності.

Отже, за невиконання вимог законного розпорядження або вимоги патруля порушнику загрожує штраф, громадські чи виправні роботи або адміністративний арешт до 15 діб (стаття 185 КУпАП), якщо порушник комендантської години чинить опір, його може бути притягнуто до кримінальної відповідальності за статтею 342 КК України, тобто аж до позбавлення волі строком до двох років.

У разі вчинення навмисного опору з боку затриманої особи і відмови виконати законні вимоги комендантського патруля до такої особи може бути застосована фізична сила чи навіть вогнепальна зброя.

Патрулям на території, де запроваджено комендантську годину та встановлено спеціальний режим світломаскування, в установленому законодавством порядку надано право⁴²:

1) затримувати і доставляти в органи або підрозділи Національної поліції осіб, які вчинили або вчиняють правопорушення;

2) перевіряти в осіб посвідчення, документи, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, або паспортні документи іноземця, особи без громадянства, документи, що підтверджують законність перебування на території України, та перепустки або свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю або посвідчення адвоката України та скановану копію доручення регіонального центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги для надання безоплатної вторинної правової допомоги, а в разі їх відсутності – затримувати відповідних осіб та доставляти в органи або підрозділи Національної поліції для встановлення особи; за потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, які ними перевозяться;

⁴² Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.07.2020 № 573. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2020-п#Text> (дата звернення: 13.08.2023).

3) вилучати в осіб предмети, які є зняттям, засобом або предметом правопорушення, і передавати їх органам або підрозділам Національної поліції;

4) тимчасово обмежувати або забороняти на вулицях та дорогах, окремих ділянках місцевості та в інших громадських місцях перебування або пересування осіб, рух транспортних засобів, зокрема транспортних засобів іноземних, консульських установ чи представництв міжнародних організацій; виводити осіб з окремих ділянок місцевості та об'єктів, евакуювати транспортні засоби;

5) входити (проникати) на територію та у приміщення підприємств, установ і організацій, у житлові та інші приміщення, на земельні ділянки, що належать особам, під час припинення кримінального правопорушення та в разі переслідування осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, якщо зволікання може створити реальну загрозу життю чи здоров'ю осіб;

б) використовувати із службовою метою засоби зв'язку і транспортні засоби, що належать особам (за їх згодою), підприємствам, установам і організаціям, за винятком транспортних засобів іноземних консульських установ чи представництв міжнародних організацій, для запобігання вчиненню кримінального правопорушення, переслідування та затримання осіб, що підозрюються у вчиненні злочину, або для доставки до лікувальних закладів осіб, які потребують медичної допомоги, проїзду до місця злочину;

7) застосовувати відповідно до законодавства заходи фізичного впливу, зброю і спеціальні засоби.

Алгоритм дій поліцейських під час виявлення порушення комендантської години може варіюватися залежно від конкретних обставин, законодавства та процедур, що діють в конкретній країні. Нижче наведений загальний алгоритм, який може слугувати основою для дій поліцейських у такій ситуації:

Реагування на сигнал. Поліцейські отримують сигнал про можливе порушення комендантської години через систему радіозв'язку, шляхом виклику громадян або внаслідок патрулювання.

Перевірка ідентифікації. Поліцейські наближаються до особи або групи осіб, які перебувають на вулиці або в громадському місці. Вони запитують про ідентифікаційні документи для перевірки особи на присутність легітимних підстав перебувати на вулиці під час комендантської години.

Пояснення ситуації. Поліцейські пояснюють особі або групі осіб, що вони порушують комендантську годину та наголошують на необхідності дотримання правил вимушеної ізоляції.

Взаємодія з громадянами. Поліцейські можуть пояснити громадянам правила комендантської години, відповісти на їх запитання та нагадати про важливість дотримання цих правил для забезпечення безпеки.

Проведення перевірки. Поліцейські можуть провести перевірку, чи є у осіб легітимні підстави перебувати на вулиці під час комендантської години, наприклад, вони можуть попросити пояснити причини виходу з дому.

Вжиття заходів. Якщо виявлено факт порушення комендантської години, поліцейські можуть вжити заходів відповідно до законодавства, таких як складання протоколу про адміністративне порушення.

Звітність. Поліцейські зобов'язані здійснювати відповідну звітність про виявлені порушення та проведені заходи під час реагування порушення комендантської години.

Вжиття заходів безпеки. Поліцейські повинні дотримувати належних заходів безпеки, у тому числі особистої безпеки, особливо під час надзвичайних ситуацій, таких як пандемії або воєнний стан.

Цей алгоритм може бути доповнений та змінений залежно від конкретних умов та законодавства країни, де застосовується комендантська година. При реалізації заходів реагування на порушення комендантської години, поліцейські також реалізують наступні заходи:

Запобігання конфліктам. Поліцейські повинні спрямовувати свої дії на запобігання можливим конфліктам або негативним реакціям з боку громадян. Це може включати вжиття адекватних способів спілкування та надання пояснень.

Співпраця з іншими службами. Поліцейські можуть взаємодіяти з іншими службами, такими як медичні працівники, для забезпечення допомоги громадянам у випадках потреби. Поліцейські повинні підтримувати постійний зв'язок між собою та з вищими посадовими особами, обмінюватися інформацією та координувати свої дії.

Звернення до вищих посадових осіб. У випадках складних ситуацій або коли порушення комендантської години мають масштабний характер, поліцейські можуть звернутися до вищих посадових осіб або командного складу для прийняття відповідних рішень.

Реакція на виняткові ситуації. Поліцейські повинні бути готові реагувати на виняткові ситуації, такі як виявлення осіб із симптомами захворювання в епідеміологічний період, або інші негайні випадки.

Інформаційна робота. Поліцейські можуть надавати громадянам інформацію про важливість дотримання комендантської години, можливі наслідки порушень та способи уникнення негативних ситуацій.

Заклучення та звітність. Після завершення взаємодії з громадянами та вжиття необхідних заходів, поліцейські повинні оформити відповідні звіти та заклучення про подію.

Оцінка ситуації. Поліцейські мають аналізувати дії та результати своєї діяльності під час виявлення порушень комендантської години для подальшого вдосконалення своїх навичок та підходів.

!Важливо виконувати дії з урахуванням безпеки громадян та забезпечення дотримання закону.

Цей алгоритм є загальною інструкцією та може відрізнятися в залежності від реальних умов, законодавства та технічних можливостей конкретної держави або регіону. Поліцейські повинні виконувати свої обов'язки з обачністю, професіоналізмом та з урахуванням дотримання прав людини та норм чинного законодавства.

Частина 3 ст. 18 Закону України «Про Національну поліцію»:

Звертаючись до особи, або у разі звернення особи до поліцейського, поліцейський зобов'язаний назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, не випускаючи його з рук.

Перевірка документів

(ст. 32 Закону України «Про Національну поліцію»)

Поліцейський має право вимагати в особи **пред'явлення** нею документів, що **посвідчують особу**, та/або документів, що **підтверджують відповідне право особи**, у спосіб, який дає можливість поліцейському прочитати та зафіксувати дані, що містяться в документах.

ВИПАДКИ,

коли поліцейський має право здійснити перевірку документів

1) якщо особа володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи, або самовільно залишила місце для утримання військовополонених;

2) якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення;

3) якщо особа перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом або в місці здійснення спеціального поліцейського контролю;

4) якщо в особі є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений, або для зберігання,

використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином неможливо;

5) якщо особа перебуває в місці вчинення правопорушення або дорожньо-транспортної пригоди, іншої надзвичайної події;

б) якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення.

АЛГОРИТМ ДІЙ:

1) Звертаємося до особи та повідомляємо підстави для перевірки документів відповідно до Закону:

- «Доброго дня (ранку, вечора, ночі)!;
- [посада, звання, прізвище];
- Як я можу до Вас звертатися?;
- [причина зупинки/звернення, яка відповідає ст. 32 Закону України «Про Національну поліцію»; згідно п. 8 Постанови КМУ від 08.07.20 № 573 на території, де запроваджено комендантську годину, забороняється перебування у визначений період доби на вулицях та в інших громадських місцях осіб без виданих перепусток, а також рух транспортних засобів];

- [попередження про відеофіксацію];

- Будь ласка, дозвольте Ваші документи для перевірки.

2) Якщо особа надала документи, перевірити їх та прийняти відповідне рішення щодо подальших дій.

- При цьому особа не зобов'язана передавати документи в руки поліцейському (крім випадків необхідності їх вилучення), проти **повинна надати можливість ознайомитися з ними в повній мірі**, що включає можливість їх сфотографувати для цілей подальшої перевірки на **будь-який пристрій**.

3) Якщо людина всупереч вимозі цікавиться причиною:

- повторно, наголошуючи, повідомляємо законну підставу зупинки/звернення;

- і **після** цього – посилаємося на ст. 32 Закону України «Про Національну поліцію»; п. 8 Постанови КМУ від 08.07.20 № 573.

4) Якщо особа поводить ся в цілому без агресії, але вагається/не розуміє ситуації тощо, пояснюєте, що завданням патрульної поліції є боротьба з правопорушеннями та забезпечення законності, просимо особу співпрацювати з вами; наголошуєте на необхідності дотримання

режиму комендантської години з метою забезпечення публічного порядку та безпеки в умовах дії воєнного стану.

5) Якщо після цього особа:

А) заявляє про незаконність перевірки:

- **Втретє** називаємо законну підставу зупинки/звернення;
- Наголошуємо на праві поліцейського на перевірку, повторно посилаючись на норми Закону;
- Повідомляємо, що у разі незгоди особи з вашими діями, особа завжди має право їх оскаржити, а також нагадуємо про те, що ведеться відеофіксація бесіди.

Б) Документи вдома або відсутні – пропонуємо звернутися до мобільного додатку «Дія»; зв'язатися з родичами або знайомими, які могли б привезти документи, або перевіряємо особу через чергового або за допомогою планшету поліцейського.

В) Заявляє, що у нас в державі не паспортний режим – погоджуємося, та повідомляємо, що вимога стосується надати документи для встановлення особи, а не виключно паспорт. Цим документом може бути будь-який документ, який посвідчує особу.

Г) Просить ознайомити з орієнтуванням або іншим документом, згідно якого просять пред'явити документи – повідомляємо, що згідно п. 16 Постанови КМУ від 08.07.20 № 573 патрулям на території, де запроваджено комендантську годину надано право перевіряти в осіб посвідчення, документи, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, або паспортні документи іноземця, особи без громадянства, документи, що підтверджують законність перебування на території України, та перепустки або свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю або посвідчення адвоката України та скановану копію доручення регіонального центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги для надання безоплатної вторинної правової допомоги, а в разі їх відсутності – затримувати відповідних осіб та доставляти в органи або підрозділи Національної поліції для встановлення особи; за потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, які ними перевозяться.

Г) Особа швидко показала та сховала документи, не давши можливості ознайомитися з ними – пояснюємо, що документи не перевірено. Просимо надати документи повторно на час, достатній для ознайомлення.

б) Якщо особа не надає документи та не йде на співпрацю, повідомляємо, що ви є поліцейським при виконанні службових повноважень, і у випадку, якщо особа не надасть документи, ви будете розглядати такі дії як злісну непокору законній вимозі поліцейського і складете протокол про адміністративне правопорушення відносно правопорушника. Через те, що у особи відсутні документи або вона їх не надає, то протокол на місці вчинення правопорушення скласти неможливо, і Ви маєте право її затримати та доставити до відділення поліції для встановлення особи. Для визначення дій особи злісною непокорою, вимога поліцейського пред'явити документи має прозвучати не менше 3-х разів.

CHECK-LIST

- Розподіл ролей у патрулі (контактуючий, прикриваючий)
- Власна безпека
- Відеореєстратор
- Контроль ситуації

Стаття 185 КУпАП

Злісна непокора законному розпорядженню або вимозі поліцейського при виконанні ним службових обов'язків, а також вчинення таких же дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку

- Це правопорушення обов'язково передбачає наявність законної вимоги або розпорядження поліцейського. **САМЕ ЗАКОННОГО** (законодавчо обґрунтованого).

- Вимоги або розпорядження – акт, юридично рівнозначний наказ, що виражений в категоричній формі.

- У випадку складання матеріалів про вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 185 КУпАП, у фабулі протоколу слід зазначити, якому саме законному розпорядженню поліцейського було вчинено непокору.

- Дії, які можуть бути кваліфіковані за ст. 185 КУпАП (**Злісна непокора законному розпорядженню або вимозі поліцейського**), варто відмежовувати від складу кримінального правопорушення за ст. 342 КК України (**опір працівникові правоохоронного органу**).

- У випадку наявності ознак кримінального правопорушення поліцейський не складає протокол про адміністративне правопорушення, а викликає на місце вчинення слідчо-оперативну групу.

Адміністративне правопорушення зафіксоване у неробочий час (час комендантської години):

- Доставляти особу правопорушника до суду не потрібно, оскільки відсутні чергові судді;
- Поліцейський в протоколі про адміністративне правопорушення зазначає місце розгляду справи – назву та адресу відповідного районного суду та час розгляду справи (10 або 11 година ранку не найближчого робочого дня, а другого-третього робочого дня після події);
- Підпис правопорушника або відмова від підпису, зафіксована належним чином, вважається належним повідомленням про час та місце розгляду справи та зобов'язує правопорушника з'явитися до канцелярії у справах про адміністративні правопорушення відповідного суду для розгляду справи;
- Звільнити особу, яку було затримано в рамках провадження у справах про адміністративні правопорушення не пізніше 3 годин з моменту затримання;
- Здати матеріал про адміністративне правопорушення до відділу адміністративної практики після завершення зміни;
- Патрульні поліцейські не здійснюють привід особи до суду.

ВИСНОВКИ

З початку введення у державі правового режиму воєнного стану на території Дніпропетровської області, відповідно до рішення обласної військової адміністрації, запроваджено комендантську годину – на даний час з 00.00 до 05.00. У прифронтових Нікопольському та Синельниківському районах діють обмеження відповідно з 22.00 до 04.00 та з 22.00 до 05.00.

Відповідно до вимог чинного законодавства, у період дії комендантської години забороняється перебування громадян на вулицях та інших громадських місцях, а також рух транспорту, без спеціальних перепусток.

Нажаль, до теперішнього часу не встановлено жодної загальної правової відповідальності як громадян за безпосереднє порушення ними обмежень комендантської години, так і адміністрації розважальних закладів - за їх роботу в заборонені часи.

Разом із цим, це не є та може бути перешкодою у припиненні поліцейськими вказаних порушень.

Так, у Нікопольському, Новомосковському, Павлоградському та Синельниківському районах діють окремі рішення місцевих військових адміністрацій щодо прямої заборони роботи розважальних закладів у час дії комендантської години, у зв'язку із чим у разі виявлення вказаних правопорушень – відносно адміністраторів закладів мають бути складені протоколи за ч.1 ст.155 КУпАП («порушення правил торгівлі та надання послуг працівниками торгівлі, громадського харчування та сфери послуг»), а зібрані матеріали надіслані для прийняття рішення до адмінкомісій (штраф від 17 до 170 грн). При цьому, у випадку повторного вчинення правопорушення розмір штрафу зростає до 459 грн.

У Дніпровському, Кам'янському та Криворізькому районах вказані рішення адміністрацій нажаль відсутні, однак при виявленні безпосередньо у закладах та на прилеглий території в нічний час адміністративних правопорушень (зокрема порушення тиші, реалізації алкоголю, перебування у громадських місцях у п'яному вигляді, виявлення дітей без догляду батьків тощо), вони мають бути припинені, а винні особи притягнуті до адміністративної відповідальності.

Усі ми розуміємо, що відвідувачі закладів не залишаються там на ночівлю, а повертаються додому пішки або на власному транспорті, порушуючи тим самим обмеження комендантської години, скоріше за все й напідпитку.

З урахуванням викладеного, у Ваших підлеглих є усі підстави для затримання порушників комендантської години та доставлення їх до органів поліції для встановлення особистості і складання адміністративних матеріалів.

Пересічні громадяни та представники засобів масової інформації вкрай агресивно ставляться до відмови окремих поліцейських до ужиття заходів щодо припинення роботи розважальних закладів у комендантську годину, тому прошу не доводити ситуацію до критичної, як в місті Києві – де виправдовуватися за бездіяльність поліцейських прийшлося Міністру внутрішніх справ.

З урахуванням викладеного, пропонуємо територіальним органам поліції:

- звернутися до керівництва місцевих адміністрацій щодо встановлення додаткових обмежень для роботи розважальних закладів у комендантську годину (обмеження часу роботи, продажу алкоголю, заборони російської музики тощо);

- наблизити маршрути патрулювання нарядів у нічний час до розважальних закладів та закладів громадського харчування;

- провести роз'яснювальну роботу з власниками адміністраторами закладів для запобігання порушення ними чинного законодавства;

- під час прийому-здачі добового чергування ретельно вивчати зібрані матеріали з метою недопущення випадків укриття від обліку вчинених адміністративних правопорушень;

- активно висвітлювати результати роботи у засобах масової інформації та серед місцевих мешканців.

КОМЕНДАНТСЬКА ГОДИНА – заборона перебувати на вулицях та в громадських місцях у певний час доби (найчастіше ввечері та вночі) в межах певного населеного пункту, де встановлено воєнний/надзвичайний стан

ПРАВО ПЕРЕБУВАННЯ НА ВУЛИЦІ В ЦЕЙ ЧАС НАДАЄ СПЕЦІАЛЬНИЙ ДОЗВІЛ

КОМЕНДАНТСЬКА ГОДИНА ЗАПРОВАДЖУЄТЬСЯ З МЕТОЮ:

- охорони громадського порядку
- зменшення кількості жертв
- ліквідації наслідків техногенної катастрофи, епідемії та ін.
- недопущення розвідувальної, диверсійної або ін. ворожої діяльності проти військ, військових та цивільних організацій та об'єктів, які мають військово/промислове значення

ПІД ЧАС КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ:

- посилюється патрулювання та охорона відповідних об'єктів
- запроваджується перепустковий режим тощо

СТЕЖАТЬ ЗА ДОТРИМАННЯМ КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ СПЕЦІАЛЬНО ПРИЗНАЧЕНІ ДЛЯ ЦЬОГО ПІДРОЗДІЛИ ВІЙСЬК АБО ПОЛІЦІЇ

⁴³ URL : https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B0.jpg.

Пропозиції
щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до Кодексу
України про адміністративні правопорушення щодо запровадження
адміністративної відповідальності за порушення встановлених
обмежень в умовах дії воєнного стану»
(реєстр. № 7356 від 09.05.2022)

Зміст положення (норми) чинного акта законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проєкту акта	Зміст пропозицій до законопроекту	Обґрунтування
Кодекс України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради УРСР, 1984 р., додаток до № 51, ст. 1122 із наступними змінами)			
<p>Стаття 35. Обставини, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення</p> <p>Обставинами, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення, визнаються:</p> <p>1) продовження протиправної поведінки, незважаючи на вимогу уповноважених на те осіб припинити її;</p> <p>2) повторне протягом року вчинення однорідного</p>	<p>Стаття 35. Обставини, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення</p> <p>Обставинами, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення, визнаються:</p> <p>1) продовження протиправної поведінки, незважаючи на вимогу уповноважених на те осіб припинити її;</p> <p>2) повторне протягом року вчинення</p>	<p>Стаття 35. Обставини, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення</p> <p>Обставинами, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення, визнаються:</p> <p>1) продовження протиправної поведінки, незважаючи на вимогу уповноважених на те осіб припинити її;</p> <p>2) повторне протягом року вчинення</p>	<p>Згідно змісту академічного тлумачного словника термін «використовувати» означає застосовувати, вживати що-небудь з користю, користуватися чимсь. Тобто даний термін має застосуватися до предмета, а не явища. З огляду на викладене, підтримуючи позицію авторів щодо уточнення умов воєнного або надзвичайного стану, як обставин, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення,</p>

<p>правопорушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню; вчинення правопорушення особою, яка раніше вчинила кримінальне правопорушення; 3) втягнення неповнолітнього в правопорушення; 4) вчинення правопорушення групою осіб; 5) вчинення правопорушення в умовах стихійного лиха або за інших надзвичайних обставин; б) вчинення правопорушення в стані сп'яніння. Орган (посадова особа), який накладає адміністративне стягнення, залежно від характеру адміністративного правопорушення може не визнати дану обставину обтяжуючою.</p>	<p>однорідного правопорушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню; вчинення правопорушення особою, яка раніше вчинила кримінальне правопорушення; 3) втягнення неповнолітнього в правопорушення; 4) вчинення правопорушення групою осіб; 5) вчинення правопорушення з використанням умов стихійного лиха, воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій; б) вчинення правопорушення в стані сп'яніння. Орган (посадова особа), який накладає адміністративне стягнення,</p>	<p>однорідного правопорушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню; вчинення правопорушення особою, яка раніше вчинила кримінальне правопорушення; 3) втягнення неповнолітнього в правопорушення; 4) вчинення правопорушення групою осіб; 5) вчинення правопорушення в умовах стихійного лиха, воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій; б) вчинення правопорушення в стані сп'яніння. Орган (посадова особа), який накладає адміністративне стягнення, залежно від характеру</p>	<p>пропонуємо не доповнювати норму словами «з використанням», а залишити формулювання «в умовах». Зміст норми не буде втрачено, а вираз буде більш точним, відповідати нормам української мови.</p>
--	--	---	---

	залежно від характеру адміністративного правопорушення може не визнати дану обставину обтяжуючою.	адміністративного правопорушення може не визнати дану обставину обтяжуючою.	
Стаття 156. Порушення правил торгівлі пивом, алкогольними, слабоалкогольними напоями, тютюновими виробами, електронними сигаретами та рідинами, що використовуються в електронних сигаретах, пристроями для споживання тютюнових виробів без їх згоряння ... Ч. 5 Відсутня	Стаття 156. Порушення правил торгівлі пивом, алкогольними, слабоалкогольними напоями, тютюновими виробами, електронними сигаретами та рідинами, що використовуються в електронних сигаретах, пристроями для споживання тютюнових виробів без їх згоряння Ч. 5 Порушення встановлених обмежень щодо продажу алкогольних напоїв під час дії воєнного стану, - тягне за собою накладення штрафу від п'ятисот до	Стаття 156. Порушення правил торгівлі пивом, алкогольними, слабоалкогольними напоями, тютюновими виробами, електронними сигаретами та рідинами, що використовуються в електронних сигаретах, пристроями для споживання тютюнових виробів без їх згоряння Ч. 5 Порушення встановлених обмежень щодо продажу пива, алкогольних та слабоалкогольних напоїв під час дії воєнного стану, – тягне за собою накладення штрафу від	Доповнюючи зміст норми кваліфікуючою частиною статті, автори законопроекту встановлюють адміністративну відповідальність лише за порушення встановлених обмежень щодо продажу алкогольних напоїв під час дії воєнного стану. Не зрозумілою видається позиція, адже стаття в цілому передбачає відповідальність за порушення правил торгівлі пивом, алкогольними, слабоалкогольними напоями. Враховуючи бланкетний характер норми, можемо констатувати, що під час дії воєнного стану можуть бути прийняті уповноваженими особами рішення

	однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією предметів торгівлі та виручки, одержаної від продажу предметів торгівлі.	п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією предметів торгівлі та виручки, одержаної від продажу предметів торгівлі.	щодо обмеження продажу не тільки алкогольних напоїв, а й пива та слабоалкогольних напоїв. Саме тому пропонуємо доповнити частину 5 статті 156 КУпАП словами «пива» після слів «продажу», а також «та слабоалкогольних» після слова «алкогольних» в диспозиції названої частини.
Стаття 202. Порухення прикордонного режиму, режиму в пунктах пропуску через державний кордон України або режимних правил у контрольних пунктах в'їзду – виїзду Порухення прикордонного режиму, режиму в пунктах пропуску через державний кордон України або режимних правил у контрольних пунктах в'їзду – виїзду	Стаття 202. Порухення прикордонного режиму, режиму в пунктах пропуску через державний кордон України або режимних правил у контрольних пунктах в'їзду – виїзду, порушення комендантської години у межах прикордонної смуги Порухення прикордонного режиму, режиму в пунктах пропуску через державний	Стаття 202. Порухення прикордонного режиму, режиму в пунктах пропуску через державний кордон України або режимних правил у контрольних пунктах в'їзду – виїзду, порушення комендантської години у межах прикордонної смуги Порухення прикордонного режиму, режиму в пунктах пропуску через державний	Згідно пункту 2 підпункту 3 Положення про прикордонний режим, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України «Про прикордонний режим» від 27 липня 1998 р. № 1147, прикордонна смуга – ділянка місцевості, яка встановлюється безпосередньо вздовж державного кордону на його сухопутних ділянках або вздовж берегів прикордонних річок, озер та інших водойм, завширшки 5 кілометрів від лінії державного кордону, але не може бути

<p>– тягне за собою накладення штрафу на громадян від семи до десяти неоподатковуван их мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб - від десяти до двадцяти неоподатковуван их мінімумів доходів громадян.</p>	<p>кордон України або режимних правил у контрольних пунктах в'їзду – виїзду – тягне за собою накладення штрафу на громадян від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуван их мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб - від п'ятдесяти до ста неоподатковуван их мінімумів доходів громадян.</p>	<p>кордон України або режимних правил у контрольних пунктах в'їзду – виїзду – тягне за собою накладення штрафу на громадян від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуван их мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб - від п'ятдесяти до ста неоподатковуван их мінімумів доходів громадян.</p>	<p>меншою від ширини смуги місцевості, що розташована в межах від лінії державного кордону до лінії прикордонних інженерних споруд. При цьому до прикордонної смуги не включаються населені пункти і місця масового відпочинку населення. Водночас в умовах дії воєнного стану більшого значення для контролю виконання умов запровадження комендантської години набувають території, які вважаються не прикордонною смугою, а прифронтовою зоною. Проте після закінчення бойових дій та відведення військ агресора на територію російської федерації, можливо і прикордонна смуга потребуватиме більш ретельного контролю виконання умов комендантської години. З огляду на викладене пропонуємо не прибирати із</p>
<p>Відсутня</p>	<p>Порушення комендантської години у межах прикордонної смуги, тобто перебування у певний період доби, під час дії воєнного стану, у межах прикордонної смуги, без спеціально виданих перепусток або посвідчень, – тягне за собою</p>	<p>Порушення комендантської години у межах прикордонної смуги, тобто перебування у певний період доби, під час дії воєнного стану, у межах прикордонної смуги та прифронтової зони, без спеціально виданих перепусток або посвідчень, – тягне за собою</p>	

	<p>попередження або накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.</p>	<p>попередження або накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.</p>	<p>запропонованої норми термін «прикордонна смуга», а доповнити норму ще й словами «та прифронтової зони» після слова «смуги» у диспозиції аналізованої нами частини статті. Поняття прифронтової зони та приналежність конкретних територій України такій зоні також має бути визначено нормативно, наприклад, відповідною Постановою Кабінету Міністрів України у кожному конкретному випадку.</p>
<p>Відсутня</p>	<p>Стаття 210-2. Порух встановлених обмежень в умовах дії воєнного стану Порушення комендантської години, тобто перебування у певний період доби, під час дії воєнного стану, на вулицях та в інших громадських місцях або рух транспортних</p>	<p>Стаття 210-2. Порух встановлених обмежень в умовах дії воєнного стану Порушення комендантської години без спеціально виданих перепусток або посвідчень під час дії воєнного стану -тягне за собою попередження або накладення штрафу від</p>	<p>Аналіз запропонованої авторами законопроекту норми дозволяє запропонувати декілька напрямків її удосконалення. На нормативному рівні поняття «комендантська година» та «спеціальний режим світломаскування» не визначено. Аналіз практики введених обмежень під час запровадження комендантської</p>

	<p>засобів, без спеціально виданих перепусток або посвідчень, -тягне за собою попередження або накладення штрафу від десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Порухення спеціального режиму світломаскування під час дії воєнного стану, – тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.</p>	<p>десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Порухення спеціального режиму світломаскування під час дії воєнного стану, – тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Дії передбачені частинами першою або третьою цієї статті, вчиненні особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі самі порушення,</p>	<p>години в Україні дозволяє акцентувати на тому, що не тільки обмежене пересування людей та рух автотранспорту складає зміст такого режиму. Змінився режим роботи підприємств, установ, організацій, транспортна розв'язка, тощо. Тобто намагання авторів визначити у нормі статті КУпАП поняття «комендантська година» є неповним, а на наш погляд, і не є потрібним, адже бланкетний характер норми дає можливість окремо розкрити зміст поняття комендантської години, особливості та умови запровадження такого режиму, суб'єкти його встановлення та інші докладні питання в окремому законі або підзаконному акті з метою унеможливлення підміни понять або створення юридичних прогалин у</p>
--	--	---	---

	<p>Дії передбачені частинами першою або третьою цієї статті, вчиненні особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі самі порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та на посадових осіб – від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.</p>	<p>– тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та на посадових осіб – від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.</p>	<p>майбутньому. Крім того, зважаючи на назву статті, формулювання «під час дії воєнного стану» варто залишити у першій її частині. Те саме стосується спеціального режиму світломаскування, адже поняття нормотворці не дають, які обмеження – не зрозуміло (наприклад, чи дозволяється приглушене світло, наскільки саме воно може бути яскравим, тощо). Також не встановлено, який суб'єкт має приймати рішення про встановлення такого режиму. Знову ж таки бланкетний характер норми дозволяє формулювання, використане авторами, проте потребує подальшого нормативного відпрацювання шляхом прийняття додаткових актів з метою роз'яснення понять та їх особливостей.</p>
--	---	--	---

<p>Стаття 255. Особи, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення У справах про адміністративні правопорушення, що розглядаються органами, зазначеними в статтях 218 – 221 цього Кодексу, протоколи про правопорушення мають право складати:</p> <p>1) уповноважені на те посадові особи: органів Національної поліції (... відсутня...)</p>	<p>Стаття 255. Особи, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення У справах про адміністративні правопорушення, що розглядаються органами, зазначеними в статтях 218 – 221 цього Кодексу, протоколи про правопорушення мають право складати:</p> <p>1. уповноважені на те посадові особи: органів Національної поліції (... відсутня...)</p>	<p>Стаття 255. Особи, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення У справах про адміністративні правопорушення, що розглядаються органами, зазначеними в статтях 218 – 221 цього Кодексу, протоколи про правопорушення мають право складати:</p> <p>1. уповноважені на те посадові особи: органів Національної поліції (...210-2...)</p>	<p>Аналіз законопроекту дає змогу констатувати запровадження адміністративної відповідальності за порушення встановлених обмежень в умовах дії воєнного стану шляхом введення у зміст КУпАП статті 210-2. Це матеріальна частина адміністративного права, але для забезпечення її реалізації необхідно створити відповідний механізм. Автори законопроекту наділили повноваженнями щодо розгляду справ про такі правопорушення Національну поліцію України, запропонувавши внести зміни до статті 222 КУпАП. Проте поза увагою залишаються суб'єкти, які мають складати протоколи про такі адміністративні правопорушення, адже зміни до статті 255 КУпАП запропоновані не були.</p>
--	--	--	--

			<p>Згідно частини 2 статті 258 КУпАП «Випадки, коли протокол про адміністративне правопорушення не складається» протокол не складається у разі вчинення адміністративних правопорушень, розгляд яких віднесено до компетенції Національної поліції. Але частина 5 цієї ж норми говорить нам про те, що, якщо під час складання постанови у справі про адміністративне правопорушення особа оспорить допущене порушення і адміністративне стягнення, що на неї накладається, то уповноважена посадова особа зобов'язана скласти протокол про адміністративне правопорушення відповідно до вимог статті 256 КУпАП, крім випадків притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення,</p>
--	--	--	---

		<p>передбаченого статтею 185⁻³ цього Кодексу, правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксованих в автоматичному режимі, безпеки на автомобільному транспорті, зафіксовані за допомогою засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі в автоматичному режимі, та правопорушень, передбачених статтею 132⁻² цього Кодексу, або порушень правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксованих у режимі фотозйомки (відеозапису). Цей протокол є додатком до постанови у справі про адміністративне правопорушення. Як бачимо, запропонована статті 210-2 КУпАП не є виключенням для того, щоб не складати протокол у випадку оскарження постанови, яку</p>
--	--	---

			<p>вносить поліцейський. Якщо не буде надано компетенції поліцейському щодо складання протоколу про таке адміністративне правопорушення, буде існувати можливість правової прогалини, коли постанови поліцейських будуть оскаржуватися, а норма не працюватиме. З огляду на викладене пропонуємо доповнити статтю 255 КУпАП і наділити уповноважених осіб Національної поліції повноваженням щодо складання протоколу про адміністративне правопорушення за статтею 210-2 КУпАП.</p>
--	--	--	--

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дрок І. С. Адміністративна відповідальність за порушення встановлених обмежень в умовах дії воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 238-240. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-6/55>

2. Дрок І. С. Запровадження адміністративної відповідальності за порушення встановлених обмежень в умовах дії воєнного стану. *Організаційно-правове забезпечення функціонування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану : матеріали Всеукр. круглого столу (м. Дніпро, 3 черв. 2022 р.)*. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. С.35-39.

3. Захарченко А.М. Щодо адміністративної відповідальності за порушення заборон та обмежень, пов'язаних із введенням воєнного стану. *Нова архітектура безпекового середовища України*: зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 23 грудня, 2022 р.). Харків: Юрайт, 2022. С. 74-78

4. Ковальова О.В., Пишна А.Г. Відповідальність за порушення комендантської години в умовах правового режиму воєнного стану. *Право і суспільство*. 2022. № 3. С. 179-185. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.3.27>

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text> (дата звернення: 25.08.2023)

6. Колеснікова М. В., Хуторянець Ж. В. Відповідальність за порушення комендантської години та спеціального режиму світломаскування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 290-293. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/69>

7. Комендантська година. URL : https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B0.jpg.

8. Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 8 липня 2020 р. № 573. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.08.2023)

9. Постанова Радомишльського районного суду Житомирської області від 30 березня 2022 р. у справі № 289/518/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103795269> (дата звернення: 25.08.2023)

10. Постанова Шацького районного суду Волинської області від 20 липня 2022 р. у справі № 170/259/2. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105347792> (дата звернення: 25.08.2023)

11. Про введення воєнного стану : Указ Президента України від 24

лютого 2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2> (дата звернення: 25.08.2023)

12. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо запровадження адміністративної відповідальності за порушення встановлених обмежень в умовах дії воєнного стану: проект Закону України від 9 травня 2022 р., реєстр. № 7356. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39569> (дата звернення: 25.08.2023)

13. Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1456. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.08.2023)

14. Про зміну дії комендантської години: Розпорядження начальника Синельниківської районної військової адміністрації Дніпропетровської області від 18 квітня 2022р. № № Р-84/0/115-22. URL: <https://snrda.dp.gov.ua/rishennya-gromadi/pro-zminu-diyi-komendantskoyi-godini-2>.

15. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 25.08.2023)

16. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від. 21 жовтня 1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text> (дата звернення: 25.08.2023).

17. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 25.08.2023)

18. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 25.08.2023)

19. Про прикордонний режим : постанова Кабінету Міністрів України від 27 липня 1998 р. № 1147. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-98-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.08.2023)

20. Хатнюк Ю. А. Актуальні проблеми організації охорони громадського порядку : курс лекцій. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 168 с.

21. Шевяков М. О. Національна поліція України як суб'єкт профілактики адміністративних правопорушень у сфері громадського порядку та громадської безпеки. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 4. С. 46-53

22. Шевяков М. О. Профілактика правопорушень, що посягають на громадський порядок в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми превентивної діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 27 квіт. 2022 р.)*. Дніпро: ДДУВС, 2022. – С. 91.

Наукове видання

**Гарічев Владислав Вікторович
Дрок Ірина Сергіївна
Дрок Микола Олегович**

**ЗАХОДИ БОРОТЬБИ ІЗ ПОРУШЕННЯМ
КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ
ЦИВІЛЬНИМИ ОСОБАМИ НА ПЕРІОД ДІЇ
ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ**

Науково-практичні рекомендації

Редактори, оригінал-макет –
*Є. В. Коваленко-Марченкова,
А. В. Самотуга, С. В. Лобань.*

Редактор *Н. В. Леонова*

Підп. до друку 14.12.2022. Формат 60x84/16. Друк – цифровий. Гарнітура – Times.
Ум.-друк. арк. 3,02. Обл.-вид. арк. 3,25. Тираж – 45 прим. Зам. № 08/23-мр

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, rvy_vonr@dduvs.in.ua
Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДК № 6054 від 28.02.2018